

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Bydgoszczy

LBY.410.023.03.2019

Honorata Żeglarska
Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka
w Łubiance
ul. Chełmińska 1
87-152 Łubianka

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/075 Indywidualizacja kształcenia po wprowadzeniu zmian w przepisach oświatowych

I.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Łubiance ¹ ul. Chełmińska 1, 87-152 Łubianka
Kierownik jednostki kontrolowanej	Honorata Żeglarska, Dyrektor, od 1 września 2019 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił: Jacek Żebrowski, Dyrektor, od 1 września 2012 r. do 31 sierpnia 2019 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Wdrażanie zmian dotyczących indywidualizacji procesu nauczania. 2. Monitorowanie wdrożonych zmian dotyczących indywidualizacji procesu nauczania. 3. Efekty zmian indywidualizacji procesu nauczania.
Okres objęty kontrolą	Lata szkolne 2017/2018 i 2018/2019, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały związek z przedmiotem kontroli
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy
Kontroler	Jacek Kalas, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBY/147/2019 z 09.10.2019 r.

(akta kontroli str.1)

---

¹ Dalej: „Szkoła”.

² Dz. U. z 2019 r. poz. 489, ze zm., dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działania podjęte w szkole w związku z wdrażaniem i monitorowaniem działań związanych z wprowadzonymi z dniem 1 września 2017 r. przepisami ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe⁴, reformujące system oświaty w Polsce, w zakresie m.in. indywidualizacji procesu kształcenia.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W szkole działania związane z wdrożeniem zmian podejmowano systemowo, regularnie i adekwatnie do potrzeb. Dyrektor we współpracy z radą pedagogiczną opracował wszystkie wewnętrzne dokumenty, tj. Statut, Program wychowawczo-profilaktyczny oraz Procedury pomocy psychologiczno-pedagogicznej⁵. Dokumenty te zostały opracowane w sposób czytelny i spójny z uwzględnieniem działań na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu uczniów z dysfunkcjami oraz zostały udostępnione społeczności szkolnej. Stwierdzone w tym obszarze nieprawidłowości nie miały wpływu na realizowanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

W szkole zrealizowano działania, by zapewnić rodzicom uczniów kompleksową informację o wdrażanych zmianach. Prawidłowo rozpoznawano możliwości psychofizyczne i potrzeby rozwojowe oraz sytuację społeczną uczniów, identyfikowano ich zdolności. Współpracowano z placówkami działającymi na rzecz dziecka i jego rodziny.

Zdiagnozowane potrzeby były podstawą do prawidłowego sporządzenia indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych⁶ i zaplanowania adekwatnych form wsparcia dla uczniów objętych kształceniem specjalnym, w tym uczniów, którzy korzystali z nauczania indywidualnego. W szkole prawidłowo zorganizowano zindywidualizowaną ścieżkę kształcenia dla ucznia, który z uwagi na trudności w funkcjonowaniu nie mógł uczestniczyć w zajęciach z całym zespołem klasowym. Prowadzono rozpoznanie zespołów uczniowskich w zakresie potrzeb dotyczących pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zajęć rozwijających uzdolnienia, wsparcia z uwagi na potrzeby zdrowotne. W szkole realizowano współpracę z rodzicami, z uwzględnieniem informowania rodziców o możliwościach wsparcia, ustalonych formach i zakresie tego wsparcia oraz włączania rodziców w działalność rewalidacyjną placówki. W szkole skutecznie monitorowano indywidualizację kształcenia. Dokonywano okresowej ewaluacji programu wychowawczo-pedagogicznego. Prawidłowo dokumentowano realizację zaplanowanych działań. Nauczyciele, specjaliści oraz powołane zespoły nauczycielskie monitorowały realizację IPET-ów. Wyniki monitorowania i ewaluacji były analizowane i wykorzystywano je do modyfikacji ustalonych form wsparcia w celu poprawy ich efektywności lub podejmowano na bieżąco adekwatne działania. Dyrektor prawidłowo podejmował, wymagane przepisami oświatowymi, działania związane z indywidualizacją procesu kształcenia uczniów, tj. organizacją: pomocy psychologiczno-pedagogicznej, kształcenia specjalnego, nauczania indywidualnego i innych form specjalnej organizacji zajęć oraz wspomagał nauczycieli w realizacji tych zadań poprzez organizację szkoleń i narad.

Dzięki prowadzeniu działań pedagogiczno-psychologicznych uzyskano zaplanowane efekty dotyczące kształtowania i rozwijania u uczniów umiejętności uczenia się, wspierania uczniów w rozwoju dojrzałości emocjonalnej, niwelowania

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Art. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r. poz. 60, ze zm.).

⁵ Dalej: „Procedura”.

⁶ Dalej: „IPET”.

trudności w funkcjonowaniu szkolnym. Wdrożone zmiany, polegające na odejściu od nauczania indywidualnego na rzecz zindywidualizowanej ścieżki kształcenia pozwoliły na uzyskanie znaczącej poprawy funkcjonowania w zespole rówieśniczym (integracji). Dla uczniów realizujących nauczanie domowe umożliwiono nowe formy wsparcia (konsultacje). Pozytywnej oceny nie zmienia okoliczność, że dyrektor nie zabezpieczył realizacji prawa rodziców do udziału w tworzeniu i modernizacji WOPFU i IPET poprzez ich pisemne zawiadomienie o posiedzeniach zespołów.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Wdrażanie zmian dotyczących indywidualizacji procesu nauczania

1.1 Przygotowanie dokumentów wewnętrznych uwzględniających zmieniony stan prawny

Opis stanu faktycznego

W okresie objętym kontrolą Szkoła liczyła 14 ogólnodostępnych oddziałów⁸. W roku szkolnym 2018/2019 liczba uczniów wynosiła 252⁹. Liczba kadry pedagogicznej wynosiła 35¹⁰.

Obowiązujący w Szkole Statut zawierał w szczególności: cele i zadania szkoły wynikające z przepisów prawa oraz sposób ich wykonywania, w tym w zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz organizowania opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi; zakres zadań nauczycieli, a także sposób i formy wykonywania tych zadań dostosowane do wieku i potrzeb uczniów oraz warunków środowiskowych szkoły; szczegółowe warunki i sposób oceniania wewnątrzszkolnego uczniów; formy opieki i pomocy uczniom, którym z przyczyn rozwojowych, rodzinnych lub losowych jest potrzebna pomoc i wsparcie. Statut został udostępniony m.in. na stronie internetowej szkoły¹¹.

Obowiązujący program wychowawczo-profilaktyczny przewidywał podejmowanie działań mających na celu zapobieganie wykluczeniu uczniów z niepełnosprawnościami lub kłopotami w funkcjonowaniu w grupie. W szkole opracowano harmonogram działań w ramach realizacji Programu wychowawczo-profilaktycznego w 2017/2018, ewaluację programu wychowawczo-profilaktycznego w latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019. W ramach realizacji w/w Programu przeprowadzano m.in. badania ankietowe wśród uczniów. Program wychowawczo-profilaktyczny na rok szkolny 2017/2018 był zatwierdzony przez Radę Rodziców¹².

(akta kontroli str. 5-97, 103-123)

W szkole z dniem 25 sierpnia 2017 r. wprowadzono Procedury. Regulowały one m.in. organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej, wskazanie podmiotów, z którymi pomoc psychologiczno-pedagogiczna była organizowana i udzielana, wskazanie form udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, określenie: zasad zajęć rozwijających i wspomagających, zindywidualizowanej ścieżki kształcenia, działań nauczycieli i specjalistów, zadania wychowawcy klasy, zadania dyrektora i pedagoga szkoły, terapeuty pedagogicznego, indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego, organizację nauczania indywidualnego i nauczania

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Bez oddziałów przedszkolnych.

⁹ W roku szkolnym 2017/2018 wynosiła 242.

¹⁰ Wobec 32 w roku szkolnym 2017/2018.

¹¹ <http://zslubianka.szkolna.net/dokumenty-szkoly> dostęp z 4.12.2019 r.

¹² Uchwała Zebrania Rady Rodziców z 14 września 2017 r.

domowego. Procedury były udostępnione w szkolnej bibliotece i w sekretariacie. W celu poinformowania o zmianach prawnych pedagog szkolny 20 czerwca 2017 r. przeprowadził rozmowę z rodzicem ucznia objętego nauczaniem indywidualnym.

(akta kontroli str. 124-143, 571)

1.2 Rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów

W latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 w szkole:

- było ośmiu uczniów dysponujących orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego, z tego jeden uczeń dysponował ponadto orzeczeniem o potrzebie indywidualnego nauczania w roku 2018/2019;
- jeden uczeń, który w roku szkolnym 2017/2018 posiadał orzeczenie o potrzebie nauczania indywidualnego, które w roku szkolnym 2018/2019 zostało zamienione na zindywidualizowaną ścieżkę kształcenia;
- wobec dwóch uczniów dyrektor wyraził zgodę na nauczanie domowe;
- nie było przypadku indywidualnego programu lub indywidualnego toku nauki.

(akta kontroli str. 144-146, 341)

W szkole wobec uczniów, którzy przedstawili orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego opracowywano indywidualne IPET, poprzedzone wielospecjalistyczną oceną poziomu funkcjonowania¹³. WOPFU sporządzano dwa razy w każdym roku szkolnym. Kontroli NIK poddano dokumentację wszystkich przypadków:

- w szkole zorganizowano kształcenie specjalne na podstawie aktualnych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego;
- IPET i WOPFU przeprowadzał indywidualnie powoływany przez Dyrektora zespół nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem. Zespoły składały się odpowiednio z: nauczycieli mających zajęcia z uczniem¹⁴, pedagoga, oligofrenopedagoga, terapeuty zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, nauczycieli wspomagających. W spotkaniach czterech zespołów brali udział rodzice ucznia;
- IPET sporządzano dla uczniów terminowo¹⁵ i uwzględniano zagadnienia wskazane w § 6 ust. 1 rozporządzenia z 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym¹⁶;
- rodzice nie byli pisemnie informowani o posiedzeniach zespołów tworzących IPET i WOPFU.

(akta kontroli str. 161-206, 591)

W szkole, w badanym okresie, były dwa przypadki nauczania domowego. Jak wyjaśniła Dyrektor w tych przypadkach diagnoza postępów polegała na przeprowadzeniu egzaminów klasyfikacyjnych, z których były sporządzane protokoły. Do protokołów załączniki stanowiły m.in. notatki komisji dotyczące poziomu i zakresu udzielanych odpowiedzi.

(dowód: akta kontroli str. 144-146, 571)

¹³ Dalej: „WOPFU”.

¹⁴ W pracach zespołu nie uczestniczyli wszyscy nauczyciele i specjaliści mający zajęcia z uczniem w danym roku szkolnym.

¹⁵ Np. dla jednego z uczniów orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego sporządzono 17.02.2016 r. 1.04.2016 r. dyrektor powołał zespół nauczycieli i specjalistów do opracowania IPET i WOPFU. 6.04.2016 r. sporządzono WOPFU i IPET. Kolejne WOPFU sporządzano 16.06.2016 r. 19.01.2017 r., 13.06.2017 r. 14.09.2017 r. dyrektor powołał nowy zespół nauczycieli i specjalistów do opracowania WOPFU i IPET. Dokumenty opracowane zostały 21.09.2017 r. Kolejne WOPFU sporządzono: 30.01.2018 r. i 12.06.2018 r. 13.09.2018 r. dyrektor powołał nowy zespół do opracowania WOPFU i IPET. Dokumenty opracowane zostały 13.09.2018 r. Kolejne WOPFU opracowane zostały: 7.01.2019 r. i 12.06.2019 r.

¹⁶ Dz.U. poz. 1578, ze zm.

Procedura stanowiła¹⁷, że uczeń posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego obligatoryjnie objęty jest pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

Analiza dokumentacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej dwóch klas¹⁸ wykazała, że zgodnie z ww. Procedurą nauczyciele wychowawcy prowadzili dokumentację udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej zawierającą wykaz uczniów danej klasy, którym udzielana była pomoc wraz z ustalonymi formami tej pomocy. Ponadto, w indywidualnych teczkach gromadzona była dokumentacja badań i czynności prowadzonych odpowiednio przez m.in. pedagoga, psychologa, logopedę, a także IPET. W żadnym z analizowanych przypadków nie było opinii lekarzy o specyficznych potrzebach ucznia. Diagnozy pedagogicznej uczniów dokonywano w oparciu o gromadzoną dokumentację, m.in. dostarczaną przez rodziców (opinie, zaświadczenia lekarskie), analizę dziennika lekcyjnego, opinie wychowawców, logopedy, terapeuty zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, kwestionariusza ucznia wypełnianego przez rodziców, kart pomocy psychologiczno-pedagogicznej wychowawcy, orzeczeń poradni psychologiczno-pedagogicznych. Dla uczniów dysponujących orzeczeniem lub opinią poradni psychologiczno-pedagogicznej opracowywano diagnozę w formie pisemnej. Wszystkie zaplanowane w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej zajęcia zostały zrealizowane.

Dyrektor wyjaśniła, że rodzice podczas zebrań informowani byli o prowadzonej diagnozie, jej wynikach i formach udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

(akta kontroli str. 127, 146-159, 160, 571)

W szkole był przypadek ucznia z orzeczeniem o potrzebie indywidualnego nauczania w roku szkolnym 2017/2018, a następnie z zindywidualizowaną ścieżką kształcenia w roku szkolnym 2018/2019. W szkole przeprowadzono szereg czynności, w tym diagnozę dot. rozpoznania potrzeb i możliwości, tj.:

- we wrześniu 2017 r. sporządzono indywidualny program pracy z dzieckiem, zawierający diagnozę ucznia, analizę dokumentacji przedłożonej przez rodziców oraz zasady pracy z uczniem;
- w październiku 2017 r. pedagog szkolny sporządziła szczegółową informację dotyczącą funkcjonowania ucznia;
- w kwietniu 2018 r. sporządzona została opinia w związku z podjęciem starań o zindywidualizowaną ścieżkę kształcenia. Sporządzający opinię stwierdzili, że ta forma edukacyjna umożliwi uczniowi w pełni powrót do życia szkolnego¹⁹;
- w maju 2018 r. opracowano Informację nt. sytuacji szkolnej i rodzinnej uczniów dla Sądu Rejonowego Wydziału Rodzinnego i Nieletnich;
- w czerwcu 2018 r. sporządzono ocenę efektów pracy z uczniem realizującym indywidualne nauczanie w roku szkolnym 2017/2018;
- w kwietniu 2019 r. sporządzono informację nt. funkcjonowania i sytuacji szkolnej ucznia;
- w czerwcu 2019 r. sporządzono opinię nauczycieli i specjalistów dotyczącą ucznia ubiegającego się o zindywidualizowaną ścieżkę kształcenia. Wskazano, że zindywidualizowana ścieżka zalecana jest w zakresie matematyki, języka

---

¹⁷ § 1 ust. 9 Procedury.

¹⁸ III i VI.

¹⁹ Proponowano, by tą ścieżką objąć wiodące przedmioty tj. matematykę, język polski oraz język angielski. Wskazano, że szkoła współpracuje z Pracownią Wspierania Rozwoju, której głównym celem było otoczenie specjalistyczną terapią dzieci, które z różnych względów nie mogły dotrzeć na zajęcia terapeutyczne w większych miastach. Ponadto wskazano, że uczeń objęty był dodatkową opieką logopedy, pedagoga oraz psychologa.

polskiego, języka angielskiego oraz chemii. Poinformowano, że uczeń objęty był dodatkową opieką logopedy, pedagoga oraz psychologa oraz, że rodzice ucznia zostali zachęcani do skorzystania z pomocy psychologa i udziału w „Szkole dla rodziców”.

(akta kontroli str. 207-238)

W obowiązującej Procedurze nie określono formy stosowanej w szkole metody diagnozy pedagogicznej. Procedura wskazywała, że w przypadku stwierdzenia potrzeby objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną wychowawca klasy ma obowiązek informować o tym nauczycieli lub specjalistów. Na wychowawcy klasy spoczywał obowiązek współpracy z nauczycielami lub specjalistami w zakresie planowania i koordynowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w ramach zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów oraz bieżącej pracy z uczniem. W przypadku stwierdzenia przez wychowawcę klasy, że konieczne jest objęcie ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w formach zajęć rozwijających uzdolnienia, umiejętność uczenia się, zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, zajęć specjalistycznych²⁰, zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu, zindywidualizowanej ścieżki kształcenia dyrektor szkoły miał ustalać formy i okres tej pomocy oraz wymiar godzin, w których poszczególne formy będą realizowane²¹. Wychowawca klasy przy planowaniu udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej miał obowiązek uwzględniania zaleceń zawartych w orzeczeniach lub opiniach. Planując tę pomoc wychowawca klasy miał współpracować z rodzicami ucznia oraz w zależności od potrzeb z innymi nauczycielami i specjalistami prowadzącymi zajęcia z uczniem, poradniami. Wychowawca dwa razy w roku, wspólnie z nauczycielami i specjalistami prowadzącymi zajęcia z uczniem, miał dokonywać oceny efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniowi. Wychowawca klasy miał obowiązek prowadzenia, w teczce wychowawcy klasowego, dokumentacji udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Dokumentacja miała zawierać wykaz uczniów danej klasy objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną wraz z ustalonymi formami pomocy.

(akta kontroli str.126-143)

1.3 Zaplanowanie indywidualnych dostosowań, w tym uwzględniających nowe formy wsparcia

W zatwierdzonych na rok szkolny 2017/2018 i 2018/2019 arkuszach organizacji szkoły nie zostały uwzględnione nowe formy wsparcia²². Dyrektor wyjaśniła, że ówczesny Dyrektor „uznał, że zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne realizowane będą przez pedagoga szkolnego, który w szkole zatrudniony jest w wymiarze całego etatu i w swoim tygodniowym rozkładzie zajęć uwzględnił udzielanie w/w pomocy uczniom; logopeda realizujący zajęcia w szkole uwzględnił podczas realizacji swoich zajęć rozszerzoną formułę udzielania pomocy uczniom mającym trudności w komunikowaniu się i w związku z tym wprowadzenie nowych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej nie było widoczne w arkuszach organizacji pracy szkoły”. Ponadto, wg. wyjaśnień Dyrektor, zajęcia rozwijające zdolności i zainteresowania uczniów nie były wprowadzane do arkusza organizacji, gdyż dotychczasowa oferta szkoły w kontrolowanym okresie uwzględniała

²⁰ Korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym.

²¹ Zgodnie z § 7 ust. 2 brakuje aktu ustalone przez dyrektora formy, sposoby, i okres udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin „są uwzględniane w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym”.

²² Zajęcia rozwijające umiejętność uczenia się, zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne; zajęcia logopedyczne (rozszerzona formuła).

pozalekcyjne zajęcia rozwijające umiejętności/zainteresowania uczniów w zakresie m.in. matematyki, języka angielskiego, zajęć sportowych.

W roku szkolnym 2018/2019 w orzeczeniach trzech uczniów ujęto konieczność realizacji nowej formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej poprzez realizację zajęć rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne. Zajęcia były prowadzone przez pedagoga szkolnego. Program zajęć był ujęty w dzienniku i zawierał sformułowane cele ogólne i szczegółowe, oraz procedury ich osiągania, formy pracy, środki dydaktyczne oraz propozycje kryteriów oceny²³. W dzienniku zapisywano również zalecenia z indywidualnego programu terapii oraz sporządzoną analizę postępów z wnioskami i zaleceniami do dalszej pracy, a także realizowane z uczniami ćwiczenia oraz uwagi o pracy dziecka, i informacje o rozmowach z rodzicami. W latach szkolnych 2017/2018, 2018/2019 liczba zajęć logopedycznych była na tym samym poziomie, tj. 12 godzin tygodniowo, pomimo rozszerzenia od 1 września 2017 r. kręgu uczniów uprawnionych do objęcia tą formą pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

(akta kontroli str. 337-339, 576, 580-584, 618-645)

W roku szkolnym 2017/2018 nie było w szkole przypadku ucznia nauczanego w ramach zajęć odbywających się poza oddziałem klasowym.

W przypadku ucznia posiadającego w roku szkolnym 2018/2019 opinię o konieczności objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w formie zindywidualizowanej ścieżki kształcenia wskazanym było indywidualne nauczanie języka polskiego, matematyki i języka angielskiego. W pozostałym zakresie zalecano m.in. udział ucznia w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych, indywidualną opiekę pedagogiczną, zajęcia rozwijające zainteresowania. Dyrektor szkoły zaplanował i zrealizował adekwatne formy wsparcia. Indywidualne nauczanie dotyczyło trzech w/w przedmiotów. Ponadto z zaplanowanych 28 godzin zajęć rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne zrealizowano 24²⁴. Z zaplanowanych 31 godzin zajęć dydaktyczno-wyrównawczych zrealizowano 24²⁵. W ramach zajęć rozwijających uzdolnienia uczeń uczestniczył w zajęciach sportowych²⁶. Ponadto odbyło 17 spotkań z rodzicami ucznia. Podstawa programowa została zrealizowana, a uczeń uzyskał promocję.

(akta kontroli str. 229-236, 275-276, 572)

W okresie objętym kontrolą w szkole nie było ucznia objętego indywidualnym programem lub tokiem nauki. Nauczaniem domowym objętych było dwoje uczniów. Dyrektor określił warunki spełniania przez ucznia obowiązku szkolnego. Decyzja dyrektora poprzedzona była opinią poradni psychologiczno-pedagogicznej. Egzaminy przeprowadzono na koniec roku szkolnego, po uprzednim pisemnym zawiadomieniu rodziców o terminach egzaminów. Z egzaminów klasyfikacyjnych sporządzane były protokoły zawierające pytania egzaminacyjne (ew. rozwiązany test lub zestaw działań matematycznych), wynik egzaminu i ustaloną ocenę.

(akta kontroli str. 146, 239-264, 331-336)

W ramach analizowanej grupy uczniów klasy III i VI realizowane były liczne propozycje zajęć rozwijających zainteresowania i uzdolnienia, które w opinii Dyrektora służyły rozwijaniu zdolności i predyspozycji sportowych²⁷, umiejętności

²³ Np. wzmocnienie pozycji w grupie, wyższa samoocena, zmniejszenie ilości zachowań społecznie nieakceptowalnych, poprawa funkcjonowania ucznia w grupie.

²⁴ W roku szkolnym 2017/2018 pomimo braku stosownego zalecenia pedagog szkolny zaplanował 30 godzin takich zajęć (zrealizował 25).

²⁵ Niepełna realizacja wynikała z chorób dziecka.

²⁶ Hokej na trawie.

²⁷ W zajęciach uczestniczył jeden z członków grupy badawczej.

komunikowania się, wspieraniu uczniów w rozwoju emocjonalno-społecznym, wyrównywaniu szans edukacyjnych dzieci zagrożonych niepowodzeniami szkolnymi (zajęcia wspierające rozwój zdolności i zainteresowań uczniów zdolnych²⁸), terapii książką²⁹, w ramach rozwijania umiejętności uczenia się. Dla wspierania rozwoju uczniów, kompensowania zaległości i braków w zakresie kompetencji kluczowych prowadzone były zajęcia wyrównawcze. W ramach rozwijania kompetencji emocjonalno-społecznych prowadzono zajęcia doradztwa zawodowego³⁰.

(akta kontroli str. 149-152, 155-159, 571-572)

W okresie objętym kontrolą w szkole zatrudnieni byli nauczyciele posiadający kwalifikacje zawodowe w zakresie m.in. oligofrenopedagogiki, pedagogiki korekcyjno-kompensacyjnej, pedagogiki rewalidacyjno-terapeutycznej, pedagogiki specjalnej, logopedii, terapii pedagogicznej, edukacji i terapii osób z autyzmem, profilaktyki i resocjalizacji, socjoterapii i terapii młodzieży, doradztwa zawodowego.

(akta kontroli str.486-496)

1.4 Zaplanowanie współpracy z rodzicami i innymi placówkami działającymi na rzecz dzieci

Zgodnie z obowiązującą Procedurą pomoc psychologiczno-pedagogiczna była organizowana i udzielana we współpracy i na wniosek m.in. rodziców i poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradni specjalistycznych. Rodzicom pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana była w formie porad, konsultacji, warsztatów i szkoleń. Rodzice mieli prawo uczestniczenia w spotkaniach zespołu tworzącego IPET (i jego modyfikacje) oraz wielospecjalistyczne oceny, otrzymywali także kopie IPET i WOPFU. Spotkania zespołu miały odbywać się nie rzadziej niż dwa razy do roku. Wśród zadań pedagoga szkolnego wskazano m.in. pomoc rodzicom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych możliwości, predyspozycji i uzdolnień uczniów. Zadaniem wychowawców było zapoznanie rodziców z obowiązującą procedurą organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej. W szkole rodzice potwierdzali otrzymanie IPET i WOPFU, odbywali konsultacje z wychowawcami klas i pedagogiem szkolnym, uczestniczyli w spotkaniach z przedstawicielami poradni psychologiczno-pedagogicznych.

W okresie objętym kontrolą w szkole nie było uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym (lub znacznym).

(akta kontroli str.126-143, 161, 181-191, 193-206, 350-404, 497-512)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W statucie Szkoły przyjętym uchwałą Rady Pedagogicznej z 12 października 2017 r. zawarto postanowienia niezgodne z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki³¹, tj.

a) w § 8a ust. 3 statutu zapisano, że z wnioskiem o zezwolenie na indywidualny program lub tok nauki mogą wystąpić rodzice ucznia lub wychowawca oddziału lub inny nauczyciel uczący zainteresowanego ucznia za zgodą rodziców,

²⁸ W zajęciach uczestniczył jeden z członków grupy badawczej.

²⁹ Zajęcia z wykorzystaniem książki terapeutycznej.

³⁰ Były to m.in.: zajęcia sportowe (hokej na trawie, siatkówka), zajęcia taneczne, projektu EU-geniusz, zajęcia z robotyki, zajęcia zespołu wokalnego, zajęcia „Jak nie czytam-jak czytam”, zajęcia szkolnego koła szachowego „Szach-Mat”, zajęcia wyrównawcze, zajęcia w ramach doradztwa zawodowego.

³¹ Dz. U. poz. 1569. Dalej: „rozporządzenie w sprawie indywidualnego programu lub toku nauki”.

podczas gdy § 4 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia w sprawie indywidualnego programu lub toku nauki stanowił, że z wnioskiem – obok rodziców niepełnoletniego ucznia, wychowawcy klasy lub nauczyciela prowadzącego zajęcia edukacyjne, których wniosek dotyczy - może wystąpić również uczeń pełnoletni we własnym imieniu, a niepełnoletni za zgodą rodziców, natomiast zgodę w przypadku występowania przez ww. wychowawcę lub nauczyciela w sprawie pełnoletniego ucznia powinien wyrazić także ten uczeń;

- b) w § 8a ust. 4 statutu zapisano, że wniosek o indywidualny program lub tok nauki składa się za pośrednictwem wychowawcy lub innego nauczyciela uczącego ucznia, podczas gdy § 4 ust. 3 rozporządzenia w sprawie indywidualnego programu lub toku nauki przewidywał, że wniosek składa się wyłącznie za pośrednictwem wychowawcy klasy;
- c) w § 8a ust. 7 statutu zapisano, że dyrektor - przed podjęciem decyzji o przyznaniu indywidualnego programu (toku) nauki - jest zobowiązany zasięgnąć opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, podczas gdy § 6 rozporządzenia w sprawie indywidualnego programu lub toku nauki przewidywał, że opinii można zasięgnąć wyłącznie od publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej;
- d) w § 8a ust. 10 statutu zapisano, że zezwolenia na indywidualny program lub tok nauki udziela się na czas nie krótszy niż jeden rok szkolny, podczas gdy § 7 ust. 3 rozporządzenia w sprawie indywidualnego programu lub toku nauki przewidywał, że zezwolenia udziela się na czas określony, bez wskazania minimalnego okresu obowiązywania.

Dyrektor wyjaśniła, że zapisy statutu, niezgodne z obowiązującym prawem, zawarto w wyniku braku dogłębnej analizy podstawy prawnej.

(akta kontroli str. 19-20, 585-587)

2. W § 7a ust. 1 pkt 4 statutu zapisano, że na podstawie orzeczeń poradni psychologiczno-pedagogicznej dyrektor może zezwolić na indywidualne nauczanie – w miarę posiadanych środków finansowych, podczas gdy art. 127 ust. 16 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe³², nie przewidując w ww. zakresie dowolności wskazuje, że dyrektor szkoły, której uczeń posiada orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, organizuje takie nauczanie w porozumieniu z organem prowadzącym.

Dyrektor wyjaśniła, że zapis w statucie „w miarę posiadanych środków” Rada Pedagogiczna uznała za tożsamy z zapisem „w porozumieniu z organem prowadzącym”, gdyż to organ prowadzący poprzez zatwierdzenie arkusza organizacji pracy szkoły decyduje o posiadanych przez szkołę środkach.

(akta kontroli str. 14-16, 19-20, 585-587)

3. Ponadto, po uchyleniu z dniem 1 września 2018 r.³³ § 5 pkt 9 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach³⁴ oraz w związku z § 2 rozporządzenia zmieniającego zasady organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej, nie zaktualizowano zapisów § 8 ust. 2b pkt 7 statutu Szkoły. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana jest również z inicjatywy asystenta osoby, o której mowa w art. 15 ust. 2 ustawy Prawo oświatowe lub asystenta wychowawcy świetlicy, o których mowa w art. 143 ustawy

³² Dz. U. z 2019 r. poz. 1148, ze zm.

³³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 sierpnia 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1647), dalej: rozporządzenie zmieniające zasady organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

³⁴ Dz. U. poz. 1591, ze zm. Dalej: rozporządzenie w sprawie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych (Dz. U. poz. 2203).

Dyrektor wyjaśniła, że brak aktualizacji statutu szkoły wynikał z braku „dogłębnej analizy podstaw prawnych”.

(akta kontroli str. 14-16, 19-20, 585-587)

4. W § 8 ust. 2 statutu nie wskazano udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formie klas terapeutycznych i zajęć rozwijających umiejętności uczenia się, o których mowa w § 6 ust. 2 pkt 1 i 3 rozporządzenia w sprawie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że zapisy niezgodne z przepisami prawa zawarto „w wyniku braku dogłębnej analizy podstawy prawnej”.

(akta kontroli str. 14-16, 19-20, 585-587)

5. W § 8 ust. 4 pkt 2 statutu szkoły zapisano, że w szczególnych przypadkach Szkoła organizuje nauczanie indywidualne orzeczone przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną na terenie szkoły. W rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży³⁵ w § 5 wskazano, że zajęcia prowadzi się w miejscu pobytu dziecka lub ucznia, w szczególności w domu rodzinnym, placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 7 ustawy Prawo oświatowe, u rodziny zastępczej, w rodzinnym domu dziecka, w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej, o których mowa w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej³⁶.

Natomiast stosownie do § 13 ww. rozporządzenia zajęcia indywidualnego nauczania dla uczniów, których stan zdrowia znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły, posiadających orzeczenie wydane przed dniem 1 września 2017 r., mogą być organizowane w szkole, jeżeli:

- 1) w orzeczeniu tym wskazano możliwość realizacji indywidualnego nauczania w pomieszczeniu w szkole,
- 2) szkoła dysponuje pomieszczeniem, w którym mogą odbywać się zajęcia dla tego ucznia,

- do końca okresu na jaki zostało wydane to orzeczenie, nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego 2017/2018.

Tak, więc od września 2018 r. statut w zakresie zapisu § 8 ust. 4 pkt 2 powinien zostać zaktualizowany, ponieważ nie ma możliwości realizacji nauczania indywidualnego w szkole.

Dyrektor wyjaśniła, że „Przyjęcie zapisu w Statucie, że nauczanie indywidualne orzeczone przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną organizowane jest w szczególnych przypadkach na terenie szkoły przyjęte zostało w rozumieniu szczególnego przypadku: jako orzeczenia wydanego przed 1 września 2017 roku, które uprawniało dyrektora do organizowania nauczania indywidualnego na terenie szkoły w roku szkolnym 2017/2018 (Statut przyjęto uchwałą Rady Pedagogicznej z dnia 12.10.2017r.). W roku 2018 statut powinien zostać zaktualizowany, czego nie uczyniono.”

(akta kontroli str. 14-16, 19-20, 586-587)

---

³⁵ Dz. U. poz. 1616.

³⁶ Dz. U. z 2019 r. poz. 1111, ze zm.

6. § 7 ust. 2 Procedury stanowi, że w przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego „ustalone przez dyrektora formy, sposoby i okres udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane, są uwzględniane w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym”³⁷. Jest to rozwiązanie niezgodne z § 6 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym³⁸, który w stanowi, że IPET „opracowuje zespół, który tworzą nauczyciele i specjaliści, prowadzący zajęcia z uczniem”.

Dyrektor wyjaśniła, że było to efektem braku dogłębnej analizy prawnej.

(akta kontroli: 133-134, 588-589)

7. Rozporządzenie o kształceniu specjalnym w § 6 ust. 11 ustanawia prawo rodziców ucznia lub ucznia pełnoletniego do uczestniczenia w spotkaniach zespołu opracowującego i modyfikującego IPET i WOPFU, a także w opracowywaniu i modyfikacji tych dokumentów. W tym celu Minister wprowadził zasadę pisemnego informowania rodziców ucznia o każdym spotkaniu zespołu i możliwości uczestniczenia w tym spotkaniu. W trakcie kontroli ustalono, że rodzice nie byli pisemnie informowani o posiedzeniach zespołów. Dyrektor wyjaśniła, że rodzice byli informowani telefonicznie przez wychowawców lub pedagoga, a ich obecność na spotkaniach zespołów potwierdzona była podpisem pod IPET i WOPFU.

(akta kontroli str: 590-591)

OCENA CZĄSTKOWA

Wewnętrzne regulacje nie zostały w sposób prawidłowy dostosowane do zmienionych norm prawnych. W szkole identyfikowano trudności edukacyjne uczniów i prowadzono ich diagnozę pedagogiczną. Zgodnie ze zidentyfikowanymi potrzebami, zaplanowano pomoc psychologiczno-pedagogiczną. Poddani badaniu uczniowie korzystali głównie z zajęć rewalidacyjnych, dydaktyczno-wyrównawczych i logopedycznych. Na podstawie orzeczeń Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej prawidłowo opracowano IPET i zaplanowano w nich adekwatne do potrzeb formy wsparcia. Pozytywnie Izba ocenia fakt, że pomimo tego, że Szkoła nie miała charakteru szkoły integracyjnej, w kontrolowanym okresie grupa nauczycieli posiadała kwalifikacje niezbędne do nauczania osób z niepełnosprawnością intelektualną – oligofrenopedagogika. Ponadto byli nauczyciele posiadający kompetencje z zakresu logopedii oraz z zakresu pedagogiki rewalidacyjnej, a więc Szkoła dysponowała kadrami, której kwalifikacje predysponowały do pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Prawidłowo wdrożono i zrealizowano zindywidualizowane ścieżki kształcenia.

OBSZAR

2. Monitorowanie wdrożonych zmian dotyczących indywidualizacji procesu nauczania

2.1 Dokumentowanie i monitorowanie przez nauczycieli i specjalistów postępów rozwoju i efektów kształcenia uczniów

Opis stanu faktycznego

Kontroli w zakresie prawidłowości dokumentowania realizacji zaplanowanych działań związanych z indywidualizacją procesu kształcenia poddano wskazane przez kontrolera dzienniki³⁹ prowadzone przez specjalistów i nauczycieli. W wyniku

³⁷ W toku kontroli ustalono, że dyrektor nie realizował działań opisanych w § 7 ust. 2 Procedury.

³⁸ Dz. U. poz. 1578, ze zm. Dalej: „rozporządzenie o kształceniu specjalnym”.

³⁹ Dziennik zajęć pedagoga szkolnego (psychologa) na rok szkolny 2017/2018; Dziennik zajęć dydaktyczno-wyrównawczych i specjalistycznych na rok szkolny 2017/2018 kl. III A; Dziennik zajęć specjalistycznych (logopedycznych, korekcyjno-

analiz stwierdzono, że dokumentacja prowadzona była prawidłowo i rzetelnie, w sposób pozwalający nauczycielom monitorować postępy rozwojowe i efekty kształcenia.

(akta kontroli str. 342-485, 513-556, 618-644)

Nauczyciele i specjaliści monitorowali postępy rozwoju każdego poddanego badaniom ucznia, w tym ich efekty kształcenia na koniec każdego półrocza i roku szkolnego. We wszystkich skontrolowanych przypadkach częstotliwość oceniania uczniów przekraczała minimalną ilość ocen w ciągu półrocza⁴⁰. Oceniane były zróżnicowane formy aktywności: testy, prace klasowe, sprawdziany, odpowiedzi ustne, prace domowe, prace indywidualne, prace w grupie i obserwacje. Średnio realizacja zajęć rewalidacyjnych przekraczała 80 %. Przypadki braku realizacji znacznej ilości⁴¹ zaplanowanych zajęć pomocy psychologiczno-pedagogicznej wynikały ze: stanu zdrowia dziecka (dwa przypadki), rezygnacji rodziców z danej formy pomocy (trzy przypadki⁴²).

(akta kontroli str. 29, 265-274, 557-558)

2.2 Ewaluacja wdrożonych działań oraz ich modyfikacja

W szkole zespoły nauczycieli i specjalistów pracujące z uczniami objętymi indywidualizacją kształcenia dokonywały dwa razy w roku okresowej wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania ucznia⁴³ oraz dokonywały ewaluacji IPET (uczniów realizujących kształcenia specjalne). W przypadku ucznia, który w roku szkolnym 2017/2018 objęty był indywidualnym nauczaniem, a w 2018/2019 r. zindywidualizowaną ścieżką kształcenia, nowa forma pomocy psychologiczno-pedagogicznej była wprowadzona w wyniku ewaluacji dotychczasowej formy.

(akta kontroli str. 145, 161-162, 168-179, 181-191, 193-206, 223-225)

2.3 Nadzór dyrektora szkoły

Dyrektor zatwierdzała propozycje zajęć pomocy psychologiczno-pedagogicznej, okresy ich stosowania, oraz wymiar godzin zapewniając możliwość realizacji zaleceń poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz opracowany IPET. Akceptacja przez rodziców IPET była warunkiem rozpoczęcia udzielania pomocy uczniom. W Planie nadzoru pedagogicznego dyrektora w roku szkolnym 2017/2018 zaplanowano ewaluację wewnętrzną w zakresie wymagania „Szkoła wspomaga rozwój uczniów, z uwzględnieniem ich indywidualnej sytuacji”. Obszarami działań ewaluacyjnych były m.in. rozpoznawanie psychofizycznych potrzeb, sposoby uczenia się oraz rozpoznanie sytuacji społecznej uczniów, indywidualizację procesu edukacji, pomoc szkoły w przezwyciężaniu trudności, zajęcia rozwijające zainteresowania i uzdolnienia, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze i specjalistyczne organizowane dla uczniów wymagających pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz zajęcia rewalidacyjne. W sprawozdaniu z realizacji Planu nadzoru w zakresie

kompensacyjnych) na rok szkolny 2018/2019 kl. VI gr. I; Dziennik indywidualnego nauczania ucznia klasy VI; Dziennik indywidualnych zajęć rewalidacyjno-wychowawczych na rok szkolny 2017/2018 ucznia klasy III.

⁴⁰ § 9e ust. 5 Statutu szkoły.

⁴¹ Powyżej 80%.

⁴² Uczeń odbywał terapię poza szkołą.

⁴³ Indywidualne WOPFU nie posiadały jednolitej formy. Najczęściej wykonone były w formie tabelarycznej. Poddane ocenie obszary funkcjonowania dotyczyły: motoryki dużej, motoryki małej, zmysłów i i integracji sensorycznej, komunikowania oraz artykulacji, stref poznawczych, sfery emocjonalno-motywacyjnej, sfery społecznej, samodzielności, szczególnych uzdolnień, stanu zdrowia ucznia oraz innych obszarów ważnych z punktu widzenia funkcjonowania ucznia. Dla każdego z tych obszarów określone były mocne i słabe strony. W ostatniej kolumnie określone były postępy ucznia i wnioski do dalszej pracy. WOFU podpisane były przez wszystkich członków zespołów. Niektóre arkusze WOFU posiadały określenie celów edukacyjnych i terapeutycznych. Ponadto mogły zawierać określenie zakresu dostosowań, rodzaju i zakresu zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów, formy i metody pracy z uczniem, rodzaj i zakres zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów z rodzicami, działania wspierające ucznia, rodzaj i zakres współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi i innymi instytucjami.

pracy pedagogiczno-psychologicznej wskazano m.in. konieczność utrzymania różnorodnych form diagnozowania możliwości edukacyjnych, zasadność utrzymania bogatej oferty zajęć pozalekcyjnych, działań wspierających uczniów w zajęciach wyrównawczych i korekcyjno-kompensacyjnych. Zalecono także, podjęcie działań wskazujących rodzicom pozytywny wpływ zajęć pozalekcyjnych na rozwój zainteresowań naukowych, artystycznych i sportowych.

W roku szkolnym 2018/2019 w Planie nadzoru pedagogicznego przewidziano kontrolę realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniach oraz organizację i realizację zajęć rewalidacyjnych. Sprawozdanie z realizacji Planu nadzoru pedagogicznego prowadzonego w roku szkolnym nie zawiera informacji dot. realizacji w/w punktu Planu. Ówczesny Dyrektor wyjaśnił, że w Sprawozdaniu za 2018/2019 znajduje się zapis „kontrolowanie przestrzegania przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej SP - realizowano na bieżąco”. Dyrektor wyjaśnił, że „W trakcie prowadzonej kontroli nie stwierdzono uchybień i w związku z tym zapis dotyczący kontroli dyrektor uznał za wystarczający”. W dziennikach prowadzonych przez nauczycieli i specjalistów wpisywane były potwierdzenia dokonywanych przez dyrektora kontroli. Dyrektor w roku szkolnym 2018/2019 trzykrotnie dokonywał wpisów po kontrolach dziennika zajęć specjalistycznych dot. rozwijania kompetencji emocjonalno-społecznych⁴⁴.

(akta kontroli str. 132-133, 294-330, 342-485, 513-556, 572, 618-644)

Dyrektor wspomagał nauczycieli w zakresie wdrażania zmian dotyczących indywidualizacji kształcenia. W trakcie posiedzenia Rady Pedagogicznej 14 grudnia 2017 r. pedagog szkolna przedstawiła uczestnikom informację⁴⁵ o zmianach w organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej. W latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 grupa sześciu nauczycielek uczestniczyła w działaniach mających na celu doskonalenie zawodowe w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Z tej liczby cztery nauczycielki uczestniczyły w jednym działaniu, jedna nauczycielka w trzech oraz również jedna w sześciu. Tematyka szkoleń dotyczyła m.in. pracy z dzieckiem z autyzmem, pomocy psychologiczno-pedagogicznej i sposobów jej dokumentowania, teatroterapii, wzmocnienia koncentracji uczniów, metody aktywizacji w nauczaniu, sposobów radzenia sobie z „trudnymi” emocjami uczniów, logopedii, opóźnionego rozwoju mowy. Dyrektor poinformowała, że w okresie objętym kontrolą nie było przypadku odmowy udzielenia wsparcia nauczycielom w umożliwieniu im podjęcia działań na rzecz

udziału w doskonaleniu zawodowym w zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

(akta kontroli str.277-280, 573-575)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia monitorowanie wdrażanych zmian dotyczących indywidualizacji nauczania.

OBSZAR

⁴⁴ Dziennik zajęć prowadzonych w ramach pensum przez pedagoga szkolnego. Nadzór wykonywany był 25.09.2018 r., 16.01.2019 r. i 21.07.2019 r.

⁴⁵ Informacja dotyczyła m.in. definicji pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zmodyfikowania zadań nauczycieli i specjalistów, dokonywania ocen efektywności, kompetencji dyrektora, form pomocy psychologiczno-pedagogicznych, zakresu uczniów uprawnionych do objęcia pomocą.

3. Efekty zmian dotyczących indywidualizacji procesu nauczania

3.1 Rozwój i integracja ze środowiskiem szkolnym uczniów objętych indywidualizacją kształcenia, w tym w ramach nowych form wsparcia

Uczniowie objęci indywidualizacją kształcenia brali udział w zajęciach sportowych Uczniowskiego Klubu Sportowego „Bałagany” (jeden uczeń) oraz zajęciach wspierających rozwój zdolności i zainteresowań uczniów zdolnych - zajęcia z robotyki (jeden uczeń).

(akta kontroli str. 265-276)

W przypadku ucznia objętego w roku szkolnym 2018/2019 indywidualizowaną ścieżką edukacyjną, a który w roku szkolnym 2017/2018 objęty był nauczaniem indywidualnym, jak wyjaśniła Dyrektor, uzyskiwaniu pozytywnych ocen z poszczególnych przedmiotów sprzyjał bezpośredni kontakt nauczyciela z uczniem oraz możliwość dostosowania wymagań edukacyjnych i tempa pracy do możliwości i potrzeb ucznia. „Powrót do systemu klasowego spowodował obniżenie możliwości odbioru i przyswajania wiedzy przez ucznia, czego konsekwencją były niższe oceny śródroczne i końcowo roczne. Jednakże za sukces uznaje się rozpoczęcie nauki w szkole, wzrost umiejętności radzenia sobie z trudnymi emocjami i sytuacjami szkolnymi, wzrost mobilizacji do wysiłku intelektualnego oraz ogólny dobry poziom funkcjonowania w grupie”.

(akta kontroli str. 340)

Wszyscy uczniowie z badanej grupy uzyskali, w badanym okresie, promocje do kolejnej klasy lub ukończyli naukę w szkole podstawowej. Podjęte przez nauczycieli i specjalistów działania, w zakresie pomocy pedagogiczno-psychologicznej, przyczyniły się do osiągnięcia zaplanowanych efektów, w tym także w zakresie integracji uczniów ze środowiskiem pełnosprawnych rówieśników. W ocenie pedagoga szkolnej, uczniowie badanej grupy byli/są akceptowani przez zespoły klasowe, opanowują materiał programowy dostosowany do ich psychofizycznych możliwości osiągając sukcesy „na miarę swoich możliwości”. Włączani byli w życie społeczności klasowych i szkoły, uczestnicząc we wszelkich organizowanych uroczystościach, imprezach szkolnych oraz wyjazdach klasowych.

(akta kontroli str. 567-569))

3.2 Edukacja uczniów objętych indywidualizacją kształcenia

Uczeń, który w roku szkolnym 2018/2019 objęty był indywidualizowaną ścieżką edukacyjną⁴⁶ osiągnął niższe oceny wobec ocen osiągniętych w trakcie realizowania nauczania indywidualnego. Wyjaśnienia tej sytuacji przedstawiono w pkt 3.1.

(akta kontroli str. 340)

Uczniowie objęci nauczaniem domowym osiągnęli, w okresie objętym badaniem, pozytywne efekty kształcenia. Jeden z uczniów znajdował się na etapie edukacji wczesnoszkolnej. Drugi uczeń znajdował się w II etapie edukacji szkolnej.

(akta kontroli str. 334-336, 557)

⁴⁶ W roku szkolnym 2017/2018 objęty był indywidualnym nauczaniem z realizacją części zajęć z zespołem klasowym.

3.3 Wpływ wprowadzonych zmian na pracę szkoły

W związku z realizacją zindywidualizowanej ścieżki edukacyjnej przez jednego ucznia w roku szkolnym 2018/2019 nie zachodziła konieczność przygotowania zespołu klasowego, gdyż w latach szkolnych wcześniejszych, pomimo realizowania nauczania indywidualnego, uczeń włączany był w życie szkoły i klasy. Uczeń uczestniczył np. w uroczystościach z okazji Dnia Patrona Szkoły, wigilii klasowej, Dniu Chłopaka, dyskoteci szkolnej. Dyrektor wskazała, że każdorazowo powierzano uczniowi zadania wymagające zaangażowania⁴⁷. W ramach działań psychologiczno-pedagogicznych uczeń uczestniczył w szkolnych zajęciach sportowych, gdzie zawodnikami byli również uczniowie z jego klasy..

(akta kontroli str. 570)

Dyrektor poinformowała, że do szkoły nie wpływały informacje świadczące o problemach, wynikających z niezakceptowania przez zespoły klasowe trudnych zachowań uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie, z kłopotami w funkcjonowaniu w zespołach (którzy wcześniej realizowali nauczanie indywidualne). Ponadto nie formułowano takich uwagi np. na posiedzeniach rady pedagogicznej, zespołów wychowawczych szkoły, zespołów opracowujących IPET.

(akta kontroli str. 570, 575)

W okresie objętym kontrolą plany zajęć dla uczniów, którzy realizowali część zajęć poza zespołami klasowymi były opracowane w taki sposób, że nie było „okienek”. Ponadto plany zapewniały uczniom właściwe warunki higieny pracy umysłowej.

(akta kontroli str. 515-516, 575, 577-579, 646-657)

Rada Pedagogiczna nie analizowała efektów wdrożenia nowych przepisów dotyczących indywidualizacji, na jakość pracy szkoły, funkcjonowanie uczniów objętych indywidualizacją, zespołów klasowych oraz nie badano opinii nauczycieli i rodziców nt. zmian. Dyrektor wyjaśniła, że wpływ wdrożonych zmian analizowano podczas spotkań zespołów nauczycieli, specjalistów. Skuteczność wprowadzanych zmian związanych z indywidualizacją nauczania była uwzględniana w trakcie dokumentacji WOPFU.

(akta kontroli str. 575)

Dokonując oceny wpływu nowych zasad indywidualizacji kształcenia oraz trudności w funkcjonowaniu w zespołach klasowych po wprowadzeniu zmian Pedagog szkolny wskazał, że w efekcie wdrożenia nowych zasad nastąpiły w szkole następujące zmiany:

zmniejszyła się liczba uczniów niepromowanych; uczniowie uzyskali znaczące miejsca w konkursach kuratorskich i olimpiadach: finaliści z języka polskiego, finalistka Ligi Zadaniowej z matematyki oraz stypendium Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego, nagrody plastyczne w Międzynarodowym Konkursie, nagrody w konkursach szachowych; nagrody/wyróżnienia w Wojewódzkim Konkursie Pieśni Patriotycznej „Tobie Polsko”; wysoka frekwencja uczniów; wzrost motywacji do podejmowania wysiłku intelektualnego przez uczniów; wysokie wyniki egzaminów zewnętrznych; znaczna liczba uczniów uczestniczy w zajęciach rozwijających zainteresowania/uzdolnienia oraz aktywność ucznia (m.in. szkolne koło szachowe „Szach-Mat”, chór szkolny, Hokej na Trawie UKS „Bałagany”), zajęciach rozwijających typu EU-geniusz; włączanie uczniów z deficytami rozwojowymi, niepełnosprawnościami w życie klasy i szkoły, w tym: włączenie

⁴⁷ Których celem była wzajemna integracja ucznia z grupą.

uczniów do społeczności szkolnej poprzez zindywidualizowaną ścieżkę, udział uczniów z niepełnosprawnościami w wyjazdach międzynarodowych (wyjazd do Wiednia UKS „Bałagany”); podnoszenie świadomości uczniów w zakresie niepełnosprawności (organizowane akcje w szkole); zatrudnienie fachowej, wykwalifikowanej kadry pedagogicznej, przygotowanej do pracy z uczniami wymagającymi indywidualizacji nauczania, posiadającymi orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Pedagog szkolna wskazała, że pełne wdrożenie nowych przepisów stworzy warunki dla indywidualizacji procesu kształcenia zgodnie z możliwościami edukacyjno-psychofizycznymi i potrzebami rozwojowymi dziecka poprzez zatrudnianie osoby wspomagającej proces rozwoju i kształcenia dziecka (indywidualna pomoc nauczyciela w optymalny sposób wpływa na realizację założeń indywidualizacji nauczania). Jednocześnie zagrożeniem dla pozytywnych efektów wdrażania była nadmierna biurokratyzacja w zakresie gromadzenia dokumentów; zbyt duża liczba godzin zajęć dodatkowych w ramach różnych form udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla ucznia powoduje nadmierne obciążenie dziecka. Wskazał, że dalsze zmiany zasad indywidualizacji nauczania powinny dotyczyć odciążenia zespołów nauczycieli/specjalistów, wychowawców pracujących z uczniem od części „zbędnej dokumentacji”, możliwość realizowania założeń zajęć np. rozwijających zdolność uczenia się, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne, w zespole klasowym jako naturalnym środowisku, w którym uczeń przebywa na co dzień.

Nauczyciel Oligofrenopedagog, Terapeuta i Surdopedagog wskazał, że „Nowe zasady dotyczące indywidualizacji kształcenia oraz funkcjonowania uczniów z niepełnosprawnością oraz trudnościami w zespołach klasowych sprzyjają podniesieniu jakości kształcenia, służą wyrównywaniu szans edukacyjnych i zapobiegają wykluczeniu społecznemu uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”. Jednocześnie wskazał, że dyrektor szkoły wspiera nauczycieli poprzez umożliwienie obserwacji pedagogicznych mających na celu rozpoznawanie trudności w uczeniu się, ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się lub szczególnych uzdolnień. Nauczyciele wspierają rozwój uczniów z uwzględnieniem ich indywidualnych sytuacji organizując m.in. zajęcia rozwijające zainteresowania i uzdolnienia, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, specjalistyczne lub zajęcia rewalidacyjne, odpowiednie do rozpoznanych potrzeb każdego ucznia.

Oligofrenopedagog wskazał, że pomoc psychologiczno-pedagogiczna realizowana w szkole uwzględnia zindywidualizowane potrzeby rozwojowe, edukacyjne oraz poznaniu psychofizycznych i społecznych możliwości ucznia. Te aspekty były istotnymi przy tworzeniu IPET oraz podczas planowania zajęć z uczniami. Wskazywał, że ogromny wpływ na planowanie i realizowanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej ma zatrudnienie pedagoga szkolnego na całym etapie. Według jego opinii włączenie uczniów z niepełnosprawnościami oraz wykazującymi trudności szkolne i wychowawcze, w codzienne życie szkoły, klasy czy grupy rówieśniczej pomaga w kształtowaniu pozytywnych postaw społecznych.

Inny Oligofrenopedagog wskazał, że jako nauczyciel współorganizujący proces kształcenia widzi pozytywne efekty nowych form wsparcia. Jego zdaniem, „indywidualny kontakt z uczniem gwarantuje budowanie poziomu bezpieczeństwa, który sprzyja rozwojowi pozostałych sfer funkcjonowania dziecka. Uważam też, że dzięki realizacji indywidualizacji nauczania u uczniów zauważa się wzrost motywacji do nauki”.

W opinii Dyrektora szkoły nowe zasady indywidualizacji nauczania pomogły dyrektorom szkół usystematyzować pracę nauczycieli w ramach udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom. „Dokumentacja udzielanej pomocy – prace

przy jej tworzeniu stały się okazją do głębokiej analizy skuteczności podejmowanych w szkole działań na rzecz dzieci o specyficznych trudnościach w nauce i zachowaniu oraz dzieci niepełnosprawnych w zespołach nauczycieli i specjalistów, wpłynęło również na podwyższenie świadomości nauczycieli „przedmiotowców” w zakresie obowiązku dostosowania wymagań. Wprowadzenie zindywidualizowanej ścieżki kształcenia pozytywnie wpłynęło na rozwój kompetencji kluczowych uczniów i osiąganie przez nich sukcesów w zakresie przedmiotów, które z powodu deficytów rozwojowych i braku osiągania pozytywnych ocen traciły motywację do pracy. Niewątpliwie organizacja tej formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej było i jest ogromnym wyzwaniem dla dyrektora, którego zadaniem jest ułożenie planu zajęć lekcyjnych dla danego ucznia oraz zapewnienie właściwej realizacji zadań w sytuacji, gdy w szkole pracuje tylko jeden nauczyciel posiadający kwalifikacje do nauczania danego przedmiotu.

Wprowadzona przez rozporządzenie zmiana dotycząca nauczania indywidualnego dzieci niepełnosprawnych lub o złym stanie zdrowia poza szkołą nie generowało problemów związanych z ich akceptacją po powrocie do zespołu i edukacji w systemie klasowo- lekcyjnym w szkole. W opinii Dyrektora szkoły pożądanym byłoby jednak rozwiązanie pozwalające zespołom nauczycieli i specjalistów wskazywanie miejsca nauczania indywidualnego dzieci niepełnosprawnych, szczególnie dzieci niepełnosprawnych intelektualnie, których rodzice nie decydują się na ich edukację w szkole specjalnej. Nauczanie indywidualne prowadzone w całości lub w części w szkole (oczywiście, gdy pozwala na to stan zdrowia dzieci) dałoby możliwość zagwarantowania lepszych warunków nauczania z wykorzystaniem bazy szkoły oraz zdecydowanie większą możliwość integracji z grupą rówieśniczą, m.in. poprzez np. wspólne spożywanie posiłków, wspólne spędzanie czasu podczas przerw itp.”.

(akta kontroli str. 567-569)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia osiągnięte w szkole efekty zmian dotyczące indywidualizacji procesu nauczania.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

Wnioski

1. Dostosowanie Statutu i Procedury pomocy psychologiczno-pedagogicznej do obowiązujących przepisów oświatowych.
2. Zapewnienie realizacji prawa rodziców do udziału w tworzeniu i ewaluacji WOPFU i IPET poprzez pisemne zawiadomienia o posiedzeniach zespołów.

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, ... stycznia 2020 r.

Kontroler
Jacek Kalas
główny specjalista k. p.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy
p. o. Dyrektora
Tomasz Sobecki

.....
podpis

.....
podpis